

AZ ALAPFOKÚ ZENEOKTATÁS JELLEMZŐI VIRTUÁLIS TÉRBE A COVID-19 IDEJE ALATT

A KUTATÁS BEMUTATÁSA

THE CHARACTERISTICS OF BASIC MUSIC EDUCATION IN VIRTUAL SPACE DURING THE COVID-19 PANDEMIC

THE PRESENTATION OF THE RESEARCH

Várad Judit – Józsa Gabriella

Összefoglalás

A Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar és A Jövő Művészetéért Alapítvány Művészetpedagógiai Kutatócsoportja 2021 őszén indított kutatást, amelyben a szülők szerepét vizsgálta a gyermekek zenei nevelésében a valós és virtuális térben egyaránt. Az adatgyűjtés 2022 tavaszán történt a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet támogatásával. A zárt és nyitott kérdéseket tartalmazó saját készítésű mérőeszköz azon szülők véleményére fókuszált, akiknek gyermeke alapfokú művészeti nevelésben tanul hangszerezen játszani, vagy magánénekekre jár. A kitöltők (N=458) véleménye érdekes lehet, hiszen ezen időszak alatt kicsit jobban beleláthattak a zenetanításba és más szempontból látták az eseményeket. A kutatás a szülők zenehallgatási szokásait és az arra ható tényezőket is vizsgálta. Az eredmények rámutattak arra, hogy a zenével foglalkozók gyakrabban járnak könnyű- és komolyzenei koncertekre, továbbá a zenét nemcsak szituációhoz kötötten, hanem önmagáért is hallgatják, míg azok, akik soha nem részesültek zeneoktatásban inkább csak más tevékenység közben háttérként hallgatnak zenét.

Kulcsszavak: hangszeres oktatás, online oktatás, zeneművészeti nevelés

Abstract

The Doctoral Program in Educational Sciences of the University of Debrecen, the Faculty of Music and the Art Pedagogy Research Group of the Foundation for the Art of Future launched research in the fall of 2021, investigating the role of parents in children's musical education in both real and virtual space. The data collection took place in the spring of 2022 with the support of the Research Institute of Art Theory and Methodology of Hungarian Academy of Arts. The self-made measuring instrument, containing closed and open questions, focused on the opinions of parents whose children play an instrument in elementary art school or attend private singing lessons. The opinion of the respondents (N=458) can be interesting, as during this period they could see a little more into the teaching of music and see things from a different perspective. The survey also looked at parents' music listening habits and the factors that influence them. The results showed that those who had been involved in music more often attended concerts of light and classical music and listened to music not only in a contextual way but also for its own sake, while those who had never received music education tended to listen to music only as a back-up during other activities.

Keywords: instrumental education, online education, music education

Bevezetés

Az oktatáspolitikának évek óta kiemelt célja, hogy erősítse az iskola és a szülők együttműködését, minél inkább próbálja bevonni a szülőket az iskola életébe, a döntésekbe (Imre, 2019). Creech és Hallam (2009) szintén felhívják a figyelmet a tanár szülő és tanuló dinamikus kapcsolatára, amely befolyásolja a hangszeres oktatás sikerességét. A világjárvány előtt a tanárok abban az esetben, ha nem találtak aktív együttműködésre a szülők részéről, akkor ők maguk is egyre passzívabbá váltak a kapcsolat kiépítésében (Walker et al., 2010).

A távoktatás a zeneoktatás területén is megerősítette azt a szituációt, hogy a szülők segítségével, odafigyelése nélkül nem működött az oktatás, így ők is jobban belelátottak a tanítás menetébe, módszerébe, akarva-akaratlanul véleményt alkottak a zenetanárokról, az oktatásról, annak hatékonyságáról, az esetleges változásokról. Ez a többnyire aktív részvétel a szülők részéről nem csak figyelemben, hanem időráfordításban is többet igényelt (Sz. Fodor & Molnár-Tamus, 2022).

A zeneoktatás nem kötelező, a gyermek szabadidejének terhére, iskolai tanulmányai mellett extrakurrikuláris jelleggel folytatja a tanulmányait. A gyermekek fejlődésének korai szakaszában az egyéni indíttatáson túl (Váradí, 2010) a család társadalmi és kulturális tőkéje és a szülői támogatás minősége is döntő tényező. A zenetanulásban a belső motiváció, a zene szeretete mellett a külső motiváció, a családi miliő, a szülők művészeti attitűdje, korábbi vagy jelenlegi művészeti tevékenysége (Pitts, 2009), a környezeti hatások, a belenevelődés lehetősége (Váradí, 2019) is jelentős szerepet töltenek be. A zenei nevelés hatékonyságát jelentősen segíti a tanár és a szülők között kialakult kapcsolat. A szülői elismerés – megerősítve a gyermek sikerélményét – a tanulmányok iránti elköteleződést is erősíti (McPherson, 2008). Az online oktatás alatt a szülőknek annál nagyobb szerepe volt, minél kisebb a gyermeke, mivel a géphasználat mellett a kapcsolatteremtésben is aktív szerepet kellett vállalnia. Így a sikeres oktatást a szülő szabadideje is befolyásolta (Engler et al., 2021).

Oliveira és munkatársai kutatásukban vizsgálták a szülői támogatás szerepét a hangszeres zeneoktatás területén. Eredményeik megerősítették, hogy a zenei teljesítmény és a szülői támogatás minősége között erős kapcsolat mutatható ki. Az online oktatás hátrányai ellenére azok a gyermekek, akik magasabb támogatást kaptak otthon, jobban teljesítettek, mint a pandémia miatti lezárás előtt (Oliveira et al., 2021). Daubney és Fautley (2020) tanulmányukban azt vizsgálják, hogy a lezárás alatti időszak megváltozott oktatási módszertana milyen hatással lehet a későbbiek során a tanárképzésre, a zeneoktatás beszűkülése és új metodikája miatt a tanárok alkalmazási lehetőségére. Komoly aggodalommal szemlélik a gazdasági változásokat, amelynek hatására esetleg a szülők anyagi tőkéjének csökkenése miatt nem tudják támogatni gyermekeik zeneoktatását. Ugyanakkor egy későbbi tanulmányukban rávilágítanak arra a helyzetre, hogy hiába foglalkoztak eddig a zeneoktatás fontosságával sokan, sokféleképpen, változatos fórumokon, a világjárvány alatt a zeneoktatás hiánya és a megváltozott életvezetés bizonyította be leginkább, hogy mennyire kiemelt és fontos része életünknek a zene és a zenei nevelés (Daubney & Fautley, 2021).

Korábbi kutatásaink, amelyben a művészeti nevelés helyzetét tártuk fel, megerősítették, hogy a zenetanulást befolyásolja a szülő végzettsége és korábbi zenei tanulmányai is (Váradí, 2020). A zeneoktatás speciális helyzetét az is mutatja, hogy a gyermek egyéni indíttatásán túl a gyermekek zenei tanulmányainak megkezdése a szülők kulturális igényeinek is a függvénye.

2020 elején a világjárvány új kihívásokat állított az oktatás elé, mivel jelentősen érintette a családok és a szülők addigi életvitelét is. A kutatócsoport előző kutatásában az online művészeti oktatás tapasztalatait és hatását, valamint a kultúrafogyasztás új megjelenési formáit vizsgálta a zenepedagógusok és oktatók szempontjából. Eredményeink arra mutattak rá, hogy a távoktatás a művészeti oktatás nem minden területén működik, az esetleges lemorzsolódásban pedig kiemelt szerepet kap,

hogyan a zenetanulás belső motivációja, a gyermekek zene iránti szeretete elegendő megtartó erőnek bizonyul-e, vagy az esetleges nehézségek leküzdésében a külső motivációs bázis kerül előtérbe, amelyet elsősorban a családi milió és a szülők zenével kapcsolatos viszonya befolyásol (Várad, 2021).

A tanárokat vizsgáló kutatásunk során eltérő tapasztalatokat találtunk a szülő szerepével kapcsolatban. Az interjúalanyok és a kérdőívet kitöltő zenetanárok mellett, hogy negatívumként élték meg a kapcsolattartás online formáját, megfogalmazták azt is, hogy a családoknak is megterhelő volt a folyamatos laptophasználat, sőt a hátrányos helyzetű tanulókat nem tudták online elérni. Problémát okozott a társadalmi egyenlőtlenség, a kevés vagy hiányzó technikai háttér, az azonos erőforrások egyidejű megosztása a többi családtaggal, a szülői támogatás hiánya és a családon belüli konfliktusok. Véleményük szerint a szülők annyira leterheltek váltak az online oktatás megnövekedett feladatai miatt, hogy a zeneoktatást elhagyhatónak értékelték, ami egyenes arányban vezetett a lemorzsolódáshoz. A tanárok másik része ugyanakkor az online oktatás pozitívumaként értékelte azt, hogy a szülők jobban belelátta, esetlegesen aktívan bevonódtak a zeneoktatásba, például a hangszer hangolása miatt, vagy több segítséget tudtak nyújtani a gyakorlás során. Miután a zeneoktatás talán minden más oktatási területhez képest jobban igényli a személyes jelenlétet, a valós idejű oktatást, a kapcsolattartáshoz és a kommunikációhoz köthető tényezők között megjelenik a technológiai eszközök kezelése is. Elsősorban a fiatalabb tanulóknál elengedhetetlen a szülői segítségnyújtás az eszközök kezelésében a kapcsolat megteremtéséhez és fenntartásához. Az oktatás sikeressége érdekében további fontos tényező volt a külső tényezők hatása, mint a zavartalan órátartás és gyakorlás megvalósíthatósága, amely új motívumként a család életének szervező erejévé vált (Várad, 2021).

A kutatás célja

Az előzetes kutatásunk eredményei, felkeltve a kutatói kíváncsiságot, meghatározták következő vizsgálatunk új fókuszát is. Eddig a tanárok szemszögéből vizsgáltuk a szülők szerepét, most primer megközelítésben a szülőket kérdeztük meg arról, hogy általánosságban mi a véleményük a zeneművészeti nevelésről, mi befolyásolja gyermekük hangszerválasztását, hogyan értékeli saját szerepüket az online oktatás alatt, változott-e és ha igen, akkor milyen irányban változott ezen időszakban a véleményük a zenepedagógusról, az általa alkalmazott módszerekről.

A kutatás különleges gondolata, hogy a kérdőívben található egy olyan rész is, amelyik csak a tanítással vagy professzionális zeneművészettel összefüggő foglalkozású szülőkre vonatkozott. Kíváncsiak voltunk, hogy nekik van-e olyan konstruktív javaslatuk, amely a későbbiekben segítené a művészetet oktató tanárok munkáját.

Miután a célcsoportot csakis azon szülők alkotják, akiknek gyermeke alapfokon részesül zeneművészeti nevelésben, így feltételezhetjük, hogy a vizsgált mintánk, ha nem is elkötelezett, de biztosan megengedő, támogató attitűddel fordul a terület felé, így tapasztalatuk mérvadó, véleményük megalapozott, de nem általánosítható a társadalom egészére.

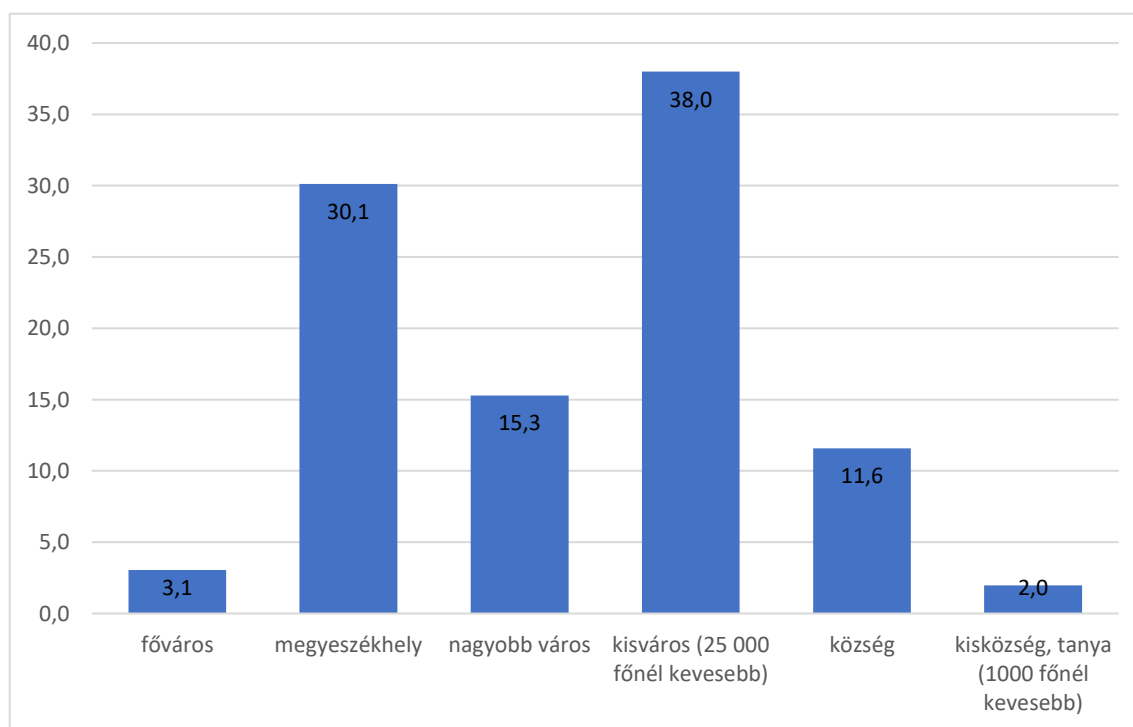
A kutatás mintája és módszere

Az adatgyűjtéséhez kényelmi mintavételi technikát választottunk (Gliener et al., 2017). A mérőszöveg az Evasys felületén hoztuk létre, a kitöltés online, a közösségi média felületén anonim és önkéntesen történt. Külön kísérő levelet nem mellékelünk a kérdőívhez, a kitöltési útmutató, a kutatás célja a kérdőív fejlécében kapott helyet. A kérdőív kitöltésére 2022. január és április között került sor.

A kérdőívet összesen 467 fő töltötte ki, az adattisztítás után 458 fő maradt a mintában. A kitöltők között a nők felülreprezentáltsága (90%) figyelhető meg. Korábbi kutatásunk eredményei alapján az anyák mind a gyermekek, mind a szülők bevallása szerint is jóval magasabb arányban figyelnek gyermekeik tanulmányi eredményeire és művészeti tevékenységére, mint az apák (Várad, 2023).

Az online kitöltésnek köszönhetően nem csak Magyarországról érkeztek be kérdőívek, hanem határainkon túlról is, összesen 38 darab Erdély területéről, valamint kitöltötte egy Ausztriában és egy Németországban lakó magyar anyanyelvű szülő is. Felmerül a kérdés, hogy miután a minta 8,7 százaléka más országokbeli tapasztalatai alapján töltötte ki a kérdőívet ez esetleg torzítja-e az eredményeket? A kérdések nem egy ország oktatási rendszerére irányultak, hanem egy olyan szintér tapasztalatait gyűjtik össze, amely más országokban is hasonló képet mutatott. Hasonlóan előző kutatásunkhoz, külön elemezve a külföldi mintát, az eredmények teljes mértékben összezsengtek, az adott országtól függetlenül (Óváry & Várad, 2022), így kutatói döntés alapján a külföldön élőket nem választottuk le a hazai mintáról.

A létrejött adatbázist HAZEN adatbázisnak neveztük el, ami a HAngszeres és énekes ZENeoktatás rövidítésből adódik. A minta településtípusok szerinti megoszlását az 1. ábra mutatja.

1. ábra. A minta településtípus szerinti megoszlása (%)

Forrás: HAZEN 2022 adatbázis

Az ábrán jól látszik, hogy a legnagyobb arányban a kisvárosi és a megyeszékhelyi kitöltők kerültek a mintába.

Rákérdeztünk a válaszadók foglalkozására is a kérdőívben. A kitöltők 36%-a jelölte azt, hogy valamilyen tanítással összefüggő foglalkozása van (pedagógus, tanár, egyetemi oktató, vagy zenetanár).

Ez azért is érdekes, mert feltételezhetően nekik saját tapasztalatuk van az online oktatásról, így szakmai szemmel is értékelhetőek meglátásaik. A minta 64%-ában előfordult rendőr, pénztáros, GYED-en lévő kismama, adminisztrátor, állatorvos, ápoló, cukrász, eladó, gazdasági ügyintéző, háztartásbeli, kertészmérnök marketing szakember, oktatás szervező, orvos, óvónő, bölcsődei dajka, őstermelő, szakács, szinkron dramaturg, varrónő stb.

A szülők iskolai végzettsége azt mutatja (1. táblázat), hogy mind az apák, mind az anyák esetében a diplomások vannak többségben.

1. táblázat. A szülők iskolai végzettségének megoszlása (%)

Szülők	Általános iskola	Szakiskola/ szakmunkásképző érettségi nélkül	Középiskolai érettségi/ technikum	Egyetemi/ főiskolai végzettség	Tudományos fokozat
Anya	0,7	4,6	19,7	71,5	3,5
Apa	0,7	16,2	26	53,6	3,6

Forrás: HAZEN 2022 adatbázis

Mindkét szülő esetében 90% fölötti a foglalkoztatottság (anya=90,3%; apa=95,6%).

Az életkort tekintve azt láthatjuk, hogy a legidősebb kitöltő 1948-ban született, a legfiatalabb pedig 1988-ban. A kitöltők többsége 40-50 év között van (62,5%).

A kérdőív kitöltőktől azt kértük, hogy abban az esetben töltsék ki a mérőeszközt, ha van olyan gyermekük, aki tanul valamilyen hangszeren játszani vagy magánénekre jár. A válaszadók 18 év alatti gyermekeinek számát a 2. táblázat mutatja.

2. táblázat. A válaszadók családjában nevelkedő 18 év alatti gyermekek száma

Gyermekek száma	N	%
0	4	0,8
1	137	30,1
2	187	41
3	91	20
4	25	5,5
5	10	2,1
6	2	0,4

Forrás: HAZEN 2022 adatbázis (N=456)

A 2. táblázat azt mutatja, hogy a legnagyobb arányban egy, két vagy három kiskorú gyermeket nevelnek azok a szülők, aki kitöltötték a kérdőívet. Akadtak olyanok is, akik azt jelölték, hogy nincs 18 év alatti gyermekük. Azt feltételezzük, hogy ez azt jelenti – mivel a gyermek zenei nevelésével foglalkozik a mérőeszköz – hogy ezeknek a kitöltőknek már nincs kiskorú gyermekük, azonban a

18 év feletti gyermekek is élhetnek otthon és tanulhatnak zenét. A gyermekek zenei tanulmányainak jellemzőivel Kiss et al. (2024) tanulmánya foglalkozik.

A szülők zenei biográfiáját vizsgálva kiemelendő az anyák gyermekkori művészeti tevékenységének magas aránya (80,6%) az apákéval szemben (54,6%). Zeneiskolai tanulmányokat az anyák 33,3%-a, az apák 10,3%-a folytatott, 13,6%-ban a családból mindkét szülő tanult alapfokon zenét.

A szülők egy része jelenleg is végez művészeti tevékenységet, az anyák 33,2%-a, az apák 21,2%-a rendszeresen aktív kapcsolatban áll egy művészeti ággal, ezek közül legjellemzőbb a zenélés (anyák 23,4%, apák 15,9%). A szülők korábbi és jelenlegi művészeti tevékenységét a kutatás másik tanulmánya tárja fel bővebben (Szűcs et al., 2024).

A mérőeszköz bemutatása

A kutatás speciális területe miatt nem volt lehetőségünk standardizált kérdőívet használni. 45 kérdést tartalmazó, saját készítésű kérdőívünk több részből tevődik össze.

- A mérőeszköz első részében demográfiai kérdéseket tettünk fel a lakóhelyre, foglalkozásra, foglalkoztatottságra, az iskolai végzettségre, gyermekek számára vonatkozóan.
- A második kérdésblokkon belül kaptak helyet a szülők művészeti tevékenységével foglalkozó kérdések: járt-e zeneiskolába? Játszik-e valamilyen hangszeren? Milyen zenehallgatási szokásai vannak?
- A kérdőív harmadik része a családban élő egy kiválasztott gyermek művészeti oktatásával kapcsolatos információkat gyűjti össze olyan kérdésekkel, hogy milyen hangszeren, hány éve tanul a gyermek, hogyan választotta ezt stb.
- A negyedik kérdésblokk az online oktatás tapasztalatait járja körbe a szülő szemszögéből, zárt és nyitott kérdésekkel.
- Az utolsó részben csupán két nyitott kérdés kapott helyet, mely azokat a szülőket célozta meg, akik pedagógusként, zenetanárként, vagy bármilyen oktatóként végzik munkájukat.

A kvantitatív adatelemzéshez SPSS 23 statisztikai programot használtunk, a kvalitatív elemzést MAXQDA szoftverrel végeztük.

Zenehallgatási szokások skála

Korábbi kutatásaink eredményei alapján a gyermek zenei tanulmányának támogatása a szülők kulturális igényeit is magában foglalja (Szűcs & Péter, 2020). A szülők művészeti tevékenységével kapcsolatos kérdéseknél rákérdeztünk a zenehallgatással kapcsolatos szokásokra is. Műfajtól és stílustól függetlenül a kutatói kíváncsiság arra épült, hogy a kultúrafogyasztási szokások közül a zenehallgatás egyáltalán jelen van-e a szülő életében, és ezt mi jellemzi. Ehhez állításokat fogalmaztunk meg, melyre négyfokú skálán kellett a válaszadóknak bejelölniük, hogy magukra vonatkozóan mennyire tartották igaznak az állításokat: egyáltalán nem értek egyet (1), nem értek egyet (2), egyetértek (3), teljesen egyetértek (4). Az állítások a zenehallgatás passzív és aktív módjára kérdeztek rá, mennyire jellemző, hogy csak háttérként hallgatják a zenét, érvényesül-e a zene terápiás hatása, illetve arra is kíváncsiak voltunk, hogy részt vesznek-e élőzenei eseményeken. A mintát alkotó szülők jellemzően hallgatnak zenét otthon, leginkább a zene által keltett érzelmi hatását kihasználva hangulatjavításként, amely akkor is érvényesül, ha a hallgató csupán háttérzeneként más tevékenység közben hallja a zenét. Otthoni körülmények között is megjelenik az önmagáért való zenehallgatás, azaz, amikor

a hallgató kizárólag a zenére figyel. Ugyanakkor érdekes eredmény, hogy klasszikus zenei hangversenyre gyakrabban járnak, mint könnyűzeneire (3. táblázat). Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a mintát alkotó teljes populáció olyan szülőkből áll, akiknek gyermeke zenét tanul, tehát ők maguk is vagy támogatják, vagy esetlegesen jobban bevonódnak ebbe a művészeti formába, így az eredmény nem általánosítható.

3. táblázat. Zenehallgatási formák

Állítások	N	Átlag	Szórás
Rendszeresen hallgatok zenét otthon.	458	3,39	0,781
Rendszeresen hallgatok zenét utazás közben, vagy az autóban.	453	3,55	0,767
Rendszeresen hallgatok zenét elalváshoz.	457	1,45	0,742
Rendszeresen hallgatok zenét önmagáért, amikor csak arra figyelek.	457	2,74	1,006
Rendszeresen hallgatok zenét hangulatjavításként.	456	3,07	0,911
Rendszeresen hallgatok zenét háttérzeneként.	453	2,83	1,002
Rendszeresen járok könnyűzenei koncertre.	458	1,86	0,859
Rendszeresen járok klasszikus zenei hangversenyre.	458	2,16	0,964

Forrás: saját kutatás (2022)

A kérdőív tétel érvényességének vizsgálatára faktoranalízist végeztünk, amelynek Kaiser-Meyer-Olkin mutatója 0,774, mely alapján a faktoranalízis elvégezhető, vagyis jogosan keresünk alskálákat az állítások mögött. A szakirodalom alapján (Ketskeméty & Izsó, 1996) a 0,4 fölötti faktorsúlyokat tekintettük elfogadhatónak. A létrejött faktorokban a legnagyobb faktorsúllyal szereplő tételeket adtuk meg (4. táblázat), melyet Varimax rotációval értünk el.

4. táblázat. A zenehallgatási attitűd faktoranalízise

Állítások	Zenehallgatás háttértevékenységként	Önmagáért való zenehallgatás
Sajátérték.	2,244	2,117
Variancia. (%)	28,054	26,457
Kumulált variancia (%).	28,054	54,511
Rendszeresen hallgat zenét otthon.	0,657	
Rendszeresen hallgat zenét utazás közben, vagy az autóban.	0,770	
Rendszeresen hallgat zenét elalváshoz.		0,544
Rendszeresen hallgat zenét önmagáért, amikor csak arra figyelek.		0,768
Rendszeresen hallgat zenét hangulatjavításként.	0,666	
Rendszeresen hallgat zenét háttérzeneként.	0,766	
Rendszeresen járok könnyűzenei koncertre.		0,474
Rendszeresen járok klasszikus zenei hangversenyre.		0,782

Forrás: saját kutatás (2022)

A faktoranalízis során két alskála különült el, melyek a variancia 54%-át magyarázzák. Az állítások alapján az első alskálát zenehallgatás háttértevékenységként, a másodikat önmagáért való zenehallgatásnak neveztük el. A háttértevékenységként zenét hallgató szülők saját bevallásuk szerint többnyire más tevékenység közben hallgatnak zenét, így figyelmük megoszlik, míg a zenére figyelő faktor képviselői rendszeresen járnak különböző műfajú hangversenyekre, illetve elalvás előtt, vagy elalváshoz hallgatnak zenét, náluk a zenehallgatás közben a figyelem központjában többnyire a zene áll.

A zenehallgatási szokás skála faktoranalízissel létrejött alskálái a szakirodalom alapján (Gliener et al., 2017) megbízhatóak. A háttér-zenehallgatói attitűd skála Cronbach- α értéke 0,745, az önmagáért való zenehallgatói attitűd skáláé pedig 0,613.

A zenetanári attitűd skála

Előző kutatásunk során a zenetanárokat kérdeztük az online oktatás tapasztalatairól, akik kiemelték, hogy a speciális helyzet miatt a szülők jobban beleláttak a munkájukba, jobban figyelemmel tudták kísérni gyermekük zenetanulását (Óváry & Várad, 2022). Az online oktatásról szóló részben azt kellett megítélnie a szülőknek, hogy a gyermeküket oktató zenetanárookra mi volt a jellemző az online oktatás alatt. Az állításokat négyfokú Likert-skálán kellett értékelni a szülőknek: egyáltalán nem jellemezte (1), inkább nem jellemezte (2), inkább jellemezte (3), teljes mértékben jellemezte (4).

A szülők meglátása szerint a zenetanárok a pandémia alatt az online térben segítőkésznek bizonyultak, itt is érvényesült az egyéni zeneoktatás előnye, a gyermek hamarabb megosztja örömeit, problémáit a zenetanárával. Az állítások pozitív és negatív oldala élesen elválík, a szülők benyomása jellemzően pozitív volt.

5. táblázat. Az online oktatás alatti zenetanári attitűd

Állítások a zenetanárra vonatkozóan	N	Átlag	Szórás
Segítőkész volt.	440	3,87	0,455
Az online oktatás alatt is befogadó volt a gyermek személyes élményeit, problémáit illetően.	438	3,67	0,635
Könnyen alkalmazkodott a megváltozott tanítási helyzethez.	435	3,65	0,605
Könnyen elérhető volt a tanítási órán kívül.	437	3,53	0,773
Türelmesebben viselkedett a gyermekkel.	439	3,40	0,848
Ugyanolyan elvárásai voltak a gyakorlást illetően.	437	3,38	0,855
Kevésbé tudta lelkesíteni a gyermeket.	437	1,72	0,937
Több gyakorlást várt el.	438	1,62	0,862
Digitális tudása nem tette lehetővé a gördülékeny órátartást.	438	1,58	0,974
Szigorúbb volt.	439	1,34	0,613
Gyakran nem tartotta meg óráit.	441	1,24	0,600

Forrás: saját kutatás (2022)

Az alskálák feltárására szintén faktoranalízist végeztünk. A KMO-index 0,799 értéke alapján jogosan feltételeztünk alskálákat a változórendszer mögött. A faktoranalízis során a 0,4 fölötti faktorsúlyokat fogadtuk el. A két negatív állítás átfordítása után (*A pedagógus gyakran nem tartotta meg óráit. / A pedagógus kevésbé tudta lelkesíteni a gyermekeket.*), ahogy a 5. táblázatban látható, az állítások két faktorba rendeződtek.

6. táblázat. Az online oktatás alatti zenetanári attitűd faktoranalízise

Állítások	Rugalmas, megértő	Tradicionális
Sajátérték.	3,201	2,045
Variancia (%).	29,096	18,588
Kumulált variancia (%).	29,096	47,684
A pedagógus segítőkész volt.	0,766	
A pedagógus könnyen alkalmazkodott a megváltozott tanítási helyzethez.	0,766	
A pedagógus digitális tudása nem tette lehetővé a gördülékeny órátartást.		0,683
A pedagógus több gyakorlást várt el.		0,826
A pedagógus ugyanolyan elvárásai voltak a gyakorlást illetően.	0,487	
A pedagógus szigorúbb volt.		0,840
A pedagógus könnyen elérhető volt a tanítási órán kívül.	0,627	
A pedagógus az online oktatás alatt is befogadó volt a gyermek személyes élményeit, problémáit illetően.	0,761	
A pedagógus gyakran nem tartotta meg óráit.	0,412	
A pedagógus türelmesebben viselkedett a gyermekkel.	0,592	
A pedagógus kevésbé tudta lelkesíteni a gyermekeket.	0,509	

Forrás: saját kutatás (2022)

Az állítások tartalma alapján az első faktornak a *rugalmas, megértő* elnevezést, a másodiknak pedig a *rugalmatlan, merev* jellemzők mellett a *tradicionális* nevet adtuk. A létrejött két alskála 47%-ot magyaráznak a változórendszerből. Megvizsgáltuk a két faktor megbízhatóságát. A *rugalmas, megértő* zenetanári attitűd Cronbach- α értéke 0,746, a *tradicionálisnak* nevezett alskála megbízhatósági mutatója annak ellenére, hogy csak három állítást tartalmaz, az elfogadható tartományon belül van (Cronbach- α =0,676).

Összegzés

A 2021 őszén indított kutatásunk célja azon szülők véleményének a feltárása volt az online és jelenléti zeneoktatással kapcsolatosan, akiknek a gyermeke valamilyen zeneoktatásban vesz részt. Ehhez saját készítésű kérdőívet használtunk, melyet a közösségi médián keresztül online módon töltöttek ki a vizsgálatban részt vevők. A mérésben összesen 458 szülő vett részt.

A szülők zenehallgatási szokásait megvizsgálva a faktoranalízis során élesen elkülönült az aktív és passzív befogadói attitűd, amely a zene felhasználása mellett a zenéhez való viszonyt is meghatározza. A szülők megfigyelése jellemzően inkább pozitív volt az online oktatás során a zenetanárról, véleményük alapján a zenetanárokat az online oktatás során tanúsított attitűdje alapján két faktorba tudtuk elkülöníteni. Az első faktorba tartozók a *rugalmasak, megértők*, akik könnyebben tudtak alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez, akik az emberi szempontokat is előtérbe helyezték, a másik faktorba tartozók a *tradicionális* oktatást követők, akik a digitális térben rugalmatlan, merev oktatást követve az online tér hátrányait szigorúbb módszerekkel próbálták ellensúlyozni több gyakorlást elvárva a tanulóiktól.

Az adatbázis kvantitatív és kvalitatív elemzése alapján létrejött eredményeket a további tanulmányok mutatják be.

A kutatás limitációi

A vizsgált minta önkéntesen és anonim töltötte ki az online kérdőívet. Ennek egyik hátránya, hogy azokat nem értük el, akik nem jártasak a digitális eszközök világában és kevésbé használják az online teret. A kutatás egy speciális időszak zenetanítási megoldását vizsgálta, így az online oktatás egészét az eredmények nem jellemzik. A kutatás mintájában felülreprezentált az anyák, a magasabb iskolai végzettségűek, illetve a pedagógiai területen dolgozó szülők aránya. Ezért az eredmények nem általánosíthatók a teljes társadalomra.

Hivatkozott források

- Creech, A., & Hallam, S. (2009). Interaction in instrumental learning: the influence of interpersonal dynamics on parents. *International Journal of Music Education*, 27(2), 94–106. <https://doi.org/10.1177/0255761409102318>
- Daubney, A., & Fautley, M. (2020). Editorial Research: Music education in a time of pandemic. *British Journal of Music Education*, 37(2), 107–114. <https://doi.org/10.1017/S0265051720000133>
- Daubney, A., & Fautley, M. (2021). U-turns in the fog: The unfolding story of the impact of COVID-19 on music education in England and the UK. *British Journal of Music Education*, 38(1), 3–12. <https://doi.org/10.1017/S0265051721000048>
- Engler, Á., Markos, V., & Dusa, Á. R. (2021). Szülői segítségnyújtás a jelenléti és távolléti oktatás idején. *Educatio*, 30(1), 72–87. <https://doi.org/10.1556/2063.30.2021.1.6>
- Gliner, J. A., Morgan, G. A., & Leech, N. L. (2017). *Research Methods in Applied Settings: An integrated approach to design and analysis* (3rd ed.). Routledge/Taylor & Francis.
- Imre, N. (2019). *Az iskola és a szülők közötti együttműködés lehetőségei*. Oktatókutatás és Fejlesztő Intézet. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: <https://ofi.oh.gov.hu/publikacio/az-iskola-es-szulo-kozotti-egyuttmukodes-lehetosegei>
- Józsa, G., Szűcs, T., & Váradi, J. (2022). A zenetanárok digitális attitűdjére ható tényezők vizsgálata. In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 39–53). Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet.
- Ketskeméty, L., & Izsó, L. (1996). *Az SPSS for Windows programrendszer alapjai. Felhasználói útmutató és oktatási segédlet*. SPSS Partner Bt.

- McPherson, G. E. (2008). The role of parents in children's musical development. *Psychology of Music*, 37(1), 91–110. <https://doi.org/10.1177/0305735607086049>
- Kiss J., Bartalis I., & Kerekes R. (2024). A gyermek művészeti nevelését befolyásoló tényezők a szülők szemszögéből. *Képzés és Gyakorlat* 22(1), 37–46. <https://doi.org/10.17165/tp.2024.1.37-46>
- Oliveira, A., McPherson, G., Mota Ribeiro, L., & Oliveira S. (2021). Musical achievement during a lockdown: The parental support miracle. *Research Studies in Music Education*, 45(1), 221–226. <https://doi.org/10.1177/1321103X211033794>
- Pitts, S. (2009). Roots and routes in adult musical participation: investigating the impact of home and school on lifelong musical interest and involvement. *British Journal of Music Education*, 26(3), 241–256. <https://doi.org/10.1017/S0265051709990088>
- Óváry, Z., & Váradi, J. (2022). Kitekintés a maszk mögül: A pandémia hatása a zeneoktatásra a világ különböző országaiban. In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 87–102). Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: <https://mek.oszk.hu/23300/23363/23363.pdf>
- Sz. Fodor, A., & Molnár-Tamus, V. (2022). Zeneoktatás szokatlan környezetben. A gyermek, a tanár és az online. In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 23–39). Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet.
- Szűcs, T. (2019). *Az alapfokú művészeti iskola, egy esélynövelő iskolatípus*. Debreceni Egyetemi Kiadó. (Oktatáskutatás a 21. században 9.)
- Szűcs, T., & Péter, Cs. (2020). A szülők hatása gyermekük művészeti tevékenységeire. In Váradi, J. (Ed.), *Művészeti körkép* (pp. 151–170). MMA MMKI.
- Szűcs, T., Kelemen H., & Mike, Á (2024). A szülők zenei biográfiája, művészeti tevékenysége és annak hatása gyermekük zenei tanulmányára. *Képzés és Gyakorlat*, 22(1), 19–36. <https://doi.org/10.17165/tp.2024.1.19-36>
- Váradi, J. (2010). *How to educate an audience to acquire a taste for classical music?* [Hogyan neveljünk értő közönséget a komolyzenének?] [PhD-értekezés] University of Jyväskylä.
- Váradi J. (2019). Az élménypedagógia szerepe a művészeti nevelésben. *Magyar Művészet*, 7(3). 59–66.
- Váradi J. (2023). *A művészeti nevelés helyzete és szerepe a 21. században*. Balassi Kiadó.
- Váradi J. (Ed.) (2020). *Művészeti körkép. Kutatás a művészeti nevelés helyzetéről és lehetőségeiről, a tanórai és tanórán kívüli művészeti tevékenységről és rendezvényekről*. Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet.
- Váradi, J. (Ed.) (2020). *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangversenylátogatásban*. Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet.
- Walker, J. M. T., Shenker, S. S., & Hoover-Dempsey, K. V. (2010). Why Do Parents Become Involved in Their Children's Education? Implications for School Counselors. *Professional School Counseling* 14(1) <https://doi.org/10.1177/2156759X1001400104>

Szerző(k):

Váradí Judít

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4072-2687>

Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar

E-mail cím: judit.varadi.06@gmail.com

Józsa Gabriella

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9134-1764>

Károli Gáspár Református Egyetem, Pedagógiai Kar, Gyakorlati és Továbbképzési Intézet

E-mail cím: jszgabi@gmail.com

A műve a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

